

17.12.2020

OKV/510/71/2020

OKV/510/71/2020-OKV-3

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

LAILLISUUSVALVONTAKÄYNTI TUOMIOISTUINVIRASTOON

Aika 25.11.2020, kello 9.00 – 12.00, skypeyhteydellä

Osallistujat Oikeuskanslerinvirastosta
apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen
osastopäällikkö Petri Martikainen
esittelijäneuvos Markus Löfman
vanhempi oikeuskanslerinsihteeri Linda Harjutsalo

Tuomioistuinvirastosta
ylivohtaja Riku Jaakkola
johtaja, kehitysosasto Pasi Kumpula
johtaja, hallinto-osasto Tiina Kukkonen-Suvivuo
johtaja, talousosasto Raimo Ahola
päällikkö, tuomioistuinten tuki ja yhteiskuntasuhteet Anu Koivuluoma
viestintäpäällikkö Pilvi Isotalus
erityisasiantuntija Kaisa Puro

Tuomioistuinviraston yleisesittely ja alkuvaiheen kokemuksia

Tilaisuuden aluksi apulaisoikeuskansleri kertoi oikeuskanslerinviraston toiminnasta yleisesti ja tarkastustoiminnasta sekä valvontakäynnin kulusta.

Tuomioistuinviraston puolesta esiteltiin yleisesti Tuomioistuinvirastoa ja viraston organisaatiota sekä kerrottiin viraston alkuvaiheen kokemuksista. Viraston sijainti Tikkurilassa on ollut hyvä. Tilat ovat tällä hetkellä riittävät. Virastossa on 48 työpistettä ja kaikki työpisteet ovat täynnä. Kaikilla on omat nimetyt työpisteet. Tällä hetkellä suurin osa henkilökunnasta työskentelee etänä, mutta normaalitilanteessa pääsääntönä oli, että 1-2 päivää voi työskennellä etänä. Tuomioistuinvirastossa

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

ylintä päätösvaltaa käyttää Tuomioistuinviraston johtokunta. Tuomioistuinvirastoa johtaa ylijohdaja. Viraston organisaatio muodostuu kolmesta osastosta. Ylijohdajan alaisuudessa työskentelee lisäksi kaksi päällikköä, tuomioistuinten tuesta ja yhteiskuntasuhteista vastaava päällikkö ja viestintäpäällikkö, jotka eivät kuulu osastoihin. Ainoastaan kehitysosastolla on määräaikaista virkoja, koska muuten tehtäviin ei saataisi tuomioistuimista henkilökuntaa. Kaikki muut virat ovat vakinaisia. Tuomioistuinviraston johtokunta asetettiin ennen viraston aloittamista. Se linjasi aluksi toimintaa. Laissa on johtokunnalle määritelty omat päätettävät asiat. Yhteistyö johtokunnan kanssa on sujunut hyvässä hengessä ja johtokunnasta oli iso apu viraston käynnistysvaiheessa.

Tuomioistuinviraston strategiatyö on vasta käynnistynyt eivätkä strategia-asiakirjat ole vielä valmiita. Tuomioistuinvirastolla on työjärjestys. Apulaisoikeuskansleri tiedusteli, että mikä tausta työjärjestyksen 31 §:llä on. Tuomioistuinviraston johtokunta on hyväksynyt työjärjestyksen. Työjärjestyksen 31 §:ää pidettiin hyvänä yleispykälänä ja haluttiin korostaa, että töitä täytyy tehdä myös osastorajojen yli ja että ollaan yhtä virastoa.

Tuomioistuinviraston kehitysosaston toiminnat on jaettu neljään lohkoon: toiminnan kehittäminen, tuomioistuinlaitoksen henkilöstön osaamisen kehittäminen yhdessä tuomarinkoulutuslautakunnan kanssa, kansainvälinen toiminta sekä tietohallinto, johon muun muassa HAIPA ja AIPA -hankkeet kuuluvat. Tuomioistuinvirastosta on edustus kummankin hankkeen johtoryhmissä. Apulaisoikeuskansleri tiedusteli, että minkälaisia suunnittelu- ja kehittämissasiakirjoja hankkeista on olemassa. Tuomioistuinviraston puolesta tuotiin esiin, että asiakirjojen kirjo on aika laaja eikä hierarkkista rakennetta ole vielä olemassa, koska omien asianhallintajärjestelmien kehittäminen on vielä kesken.

Tuomioistuinviraston hallinto-osastolle kuuluu yleishallintotehtäviä, jotka sisältävät sekä viraston sisäisiä, kuten kansalaiskirjeet, että tuomioistuimiin päin hoidettavia asioita. Hallinto-osasto huolehtii myös tietosuojasta sekä riskienhallinnasta ja tietoturvasta. Hallinto-osasto muun muassa tukee tuomioistumia tietosuoja-asetuksen soveltamisessa ja tietoturva-asioissa, vaikkakin tuomioistuimet vastaavat itse omasta tietoturvastaan. Osasto vastaa myös toiminnan tuesta, joka tarkoittaa viraston sisäistä ja tuomioistuimille suunnattua toimintaa kuten käännöspalvelua, data-analyytikon ja assistentin palveluita. Osastolle kuuluvat myös henkilöstöasiat ja virkajärjestelyt muun muassa virkojen lakkauttamista koskevat asiat, virkaehtosopimukset sekä vakituisten tuomareiden rekrytointitoiminta. Tuomioistuinvirasto julkaisee vakituista virkoja koskevat hakuilmoitukset ja laatii tuomioistuimille ansioyhteenvedot.

Apulaisoikeuskansleri kertoi, että tuomioistuimilla on ollut tuomarivirkojen osalta erilaisia tapoja julkaista hakuilmoituksia eikä kaikkia virkoja ole julkaistu Valtiolle.fi –verkkosivustolla. Tämä on Tuomioistuinviraston mukaan yksi keskeinen kehittämiskohta ja nyt on olemassa yhtenäinen toimintatapa vakinaisten virkojen osalta. Kaikki vakinaiset tuomarinvirat julkaistaan nykyään Valtiolle.fi –verkkosivustolla ja lisäksi päällikkövirat myös printtimediassa. Tuomioistuimet hoitavat itse määräaikaisten virkojen hakuilmoitusten julkaisemisen. Tulosneuvotteluissa on määritelty, että myös yli vuoden kestävä määräaikaista virat on julkaistava Valtiolle.fi –verkkosivustolla. Virkojen haku-aika on vähintään 21 vuorokautta.

Tuomioistuinvirasto toimitti käynnin jälkeen oikeuskanslerinvirastoon tuomarinviran täyttöprosessia koskevan kaavion.

Tuomioistuinviraston talousosasto on jaettu neljään lohkoon: taloushallinto sisältäen muun muassa tilinpäätöksen, taloussuunnittelu ja tulosohjaus, toimitilat sekä hankintatoimi. Tulosohjauksessa tuomioistuinten tulosohjaus on tärkein. Tuomioistuinten kanssa käydään tulosneuvottelut. Koskee myös ylimpiä tuomioistuimia. Nyt tuomioistuinten virkoja vakinaistettiin aika paljon johtuen käräjäoikeusverkoston uudistuksesta ja turvapaikka-asioiden käsittelystä. Ministeriö käy neuvottelut Tuomioistuinviraston kanssa. Viraston tehtäviin kuuluu toimitilojen järjestäminen tuomioistuimille. Senaatti omistaa kiinteistöt ja niissä vuokralaisena on Tuomioistuinvirasto ja käyttäjänä tuomioistuin. Vuokrasopimukset tehdään Tuomioistuinviraston nimiin ja laskujen maksaminen hoidetaan

keskitetysti. Asiat sujuvat Senaatin kanssa hyvin. Ministeriön toimitilastrategia ohjaa toimintaa. Toimitila-asioita joudutaan pohtimaan tuomioistuimpien tarkistamisen yhteydessä ja peruskorjaushankkeita on menossa. Apulaisoikeuskansleri tiedusteli tuomioistuinten toimitilojen turvallisuudesta. Tuomioistuinviraston tavoitteena on saada turvatarkastukset jokaiseen kansliaan. Hankintatoimeen kuuluvat tuomioistuinten ohjeistaminen kilpailutuksissa ja julkisissa hankinnoissa, viraston omat hankinnat sekä hankintatoimen kehittäminen. Tulohajautusprosessiin ei ole vielä ehditty tehdä muutoksia. Ne ovat työn alla.

Tuomioistuinviraston viestintätehtävät jakautuvat Tuomioistuinviraston omaan viestintään ja tuomioistuinten viestinnän tukeen. Tänä vuonna on kehitetty Tuomioistuinviraston verkkosivuja, avattu sosiaalisen median tili ja perustettu viestintäverkosto, johon kuuluu tuomioistuimista edustajia. Meneillään on myös Oikeus.fi –verkkosivuprojekti, jossa Tuomioistuinvirasto vastaa yhteisestä sisällöstä ja tuomioistuimet omistaan. Mediatuomariverkosta kehitetään sekä median ja tuomioistuimen välistä yhteistyötä parannetaan. Mediatuomariverkostolle on tulossa omat verkkosivut. Tuomioistuinvirasto tekee myös median ja sosiaalisen median seurantaa. Lisäksi Tuomioistuinvirasto osallistuu tarvittaessa keskusteluun muistaen kuitenkin riippumattomuuden. Media ja kansalaiset ovat löytäneet Tuomioistuinviraston hyvin. Apulaisoikeuskansleri tiedusteli, onko Tuomioistuinvirastossa suunnitteilla maalittamisen suhteen jotain toimenpiteitä. Mediatuomariverkosto on saanut koulutusta informaatiovaikuttamisesta. Asian suhteen ollaan aktivoitunut, mutta vielä ei ole ollut käytännön tapauksia. Asiaan on lähdetty varautumaan ennakoiden.

Tuomioistuinten tuesta ja yhteiskuntasuhteista vastaavan päällikön tärkein sidosryhmä ovat tuomioistuimet ja tärkein tehtävä tuomioistuinten tukeminen. Tehtäviin kuuluu myös sidosryhmäyhteistyö muun muassa valtakunnansyyttäjän toimiston ja Poliisihallituksen kanssa. Sidosryhmäyhteistyö ei ole ollut vielä kovinkaan vaikuttavaa koronatilanteesta johtuen.

Tuomioistuinviraston painopistealueista tärkein on tuomioistuinten tukeminen, joka on viraston ydintehtävä. Virasto on tuomioistuimia varten. Tuomioistuinviraston puolesta tuotin esiin, että oikeusministeriön antama tuki oli aiemmin puutteellista. Välillä tuki puuttui kokonaan. Siksi virastoon perustettiin tuomioistuinten tukea ja yhteiskuntasuhteita koskeva päällikön virka. Toinen viraston painopistealue on viestintä, koska tuomioistuinten profiilia on nostettava yhteiskunnassa. Sen vuoksi viraston organisaatorakenne on tällainen.

Kokonaisvaltainen tilannekatsaus lainkäytöstä epidemiaolosuhteissa ja erityisesti Tuomioistuinviraston kannalta

Covid 19 –epidemian alkaminen oli virastolle haaste, koska viraston toiminta oli vasta aloitettu. Viraston sisäiset kahvitilaisuudet ja kokoukset pidettiin skypeillä. Toisaalta epidemiaolosuhteet antoivat potkua yhteistyöhön tuomioistuimiin päin. Tuomioistuinten johdon kanssa aloitettiin viikoittaiset skypepalaverit. Virastossa alettiin seurata koronan takia keskeytettyjen juttujen määrää. Keskeytykset ovat vaikuttaneet myös uusien juttujen viivästymiseen. Apulaisoikeuskansleri tiedusteli, onko viivästymisissä eroja yksittäisten käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien välillä. Pääkaupunkiseudun tilanne on pahin, mikä korreloi myös tautitilannetta. Tuomioistuimissa on ollut yksittäisiä tartuntoja, mutta ei laajoja altistumisia. Tuomioistuinten toimintakyky on pysynyt hyvänä. Virasto on ohjeistanut tuomioistuimia siitä, että kiireelliset asiat tulee hoitaa. Mitään oikeudenmenetyksiä ei ole raportoitu.

Tuomioistuinvirasto toimitti käynnin jälkeen oikeuskanslerinvirastoon tilastot koronan vuoksi keskeytetyistä ja ratkaisematta olevista asioista 15.11.2020 mennessä.

Tuomioistuimen tukeminen aloitettiin heti pandemian alettua antamalla ohjeistusta. Virasto laati priorisointisuosituksen ja suositukset etätyöstä ja -istunnoista sekä ohjeen turvallisesta asiakaspalvelusta. Lisäksi laadittiin viestintäpohjat. Virasto aloitti tuomioistuinten johdon viikoittaiset palaverit. Niissä käydään läpi taudin tilannekatsaus. Ne ovat tilaisuus keskustelulle ja niissä on tietoiskuja. Tuomioistuimilla on monenlaisia kysymyksiä muun muassa maskien käytöstä ja ulkomailta tulevista todistajista. Virasto laati palautumissuunnitelman yhdessä terveydenhuollon ammattilaisten

kanssa, jossa on ohjeistettu muun muassa turvallinen haastaminen ja tartuntariskien minimointi oikeudenkäynneissä. Virasto aloitti myös lainkäytön tukemisen laatimalla etäistunto-oppaan, joka on tekninen opas ja pitämällä webinaarin. Salivarusteluprojektia jatkettiin ja sen pitäisi valmistua kesään 2021 mennessä.

Tuomioistuinvirasto toimitti käynnin jälkeen oikeuskanslerinvirastoon koronavirus-epidemian vuoksi annettavan ohjeen tuomioistuimille, palautumissuunnitelman ja etäistunto-oppaan.

Epidemian suhteen tuomioistuinvirasto painotti tuomioistuinten toiminnan jatkamista siten, että tilanteessa turvataan asiakkaiden ja henkilökunnan turvallisuus. Korona on auttanut virastoa luomaan yhteyksiä tuomioistuimiin ja toisaalta tuonut tuomioistuimille luottamusta virastoon. Virasto on hyvin tarkkaan miettinyt, että miten tuomioistuinten kanssa keskustellaan niiden riippumattomuus huomioon ottaen. Tuomioistuimet ovat priorisoineet istuntojuttujen sijasta muun muassa kirjallisen menettelyn juttuja. Tuomioistuimet ovat tehneet digiloikan. Kynnys etäistuntojen järjestämiseen on madaltunut. Käräjäsihteerien etätyö on lisääntynyt tai osassa tuomioistuimissa vasta tullut mahdolliseksi. Etäoikeudenkäyntejä on järjestetty sekä hallintotuomioistuimissa että yleisissä tuomioistuimissa. Myös sovitteluita on järjestetty etänä. Toisaalta tuomioistuinten virka-aputehtävät ovat lisääntyneet, koska asianosaiset ja todistajat ovat käyttäneet muiden tuomioistuinten tai viranomaisten toimipisteitä. Lähtökohtaisesti esittelyt ja päätösneuvottelut on hoidettu etänä.

ICT-tuen tarve on ollut suurta sekä tuomioistuimissa että asiakaskunnassa. Teknisiä haasteita on ollut. Etäyhteyksiä ei ole saatu luotua tai skypeen yhdistäminen esimerkiksi avustajan omaan tietokoneeseen on ollut haastavaa. Lisäksi videoiden jakaminen on koetellut verkkojen kapasiteettia. Kapasiteettia on kasvatettu. Osittain kyse on myös käyttäjien osaamattomuudesta. Myös lainsäädännöllisiä haasteita on havaittu kansainvälisissä kuulemisissa hallintolainkäytössä. Nyt kartoitetaan, olisiko jotain sellaisia instrumentteja olemassa, joita voitaisiin käyttää. Mikäli sellaisia ei ole, asiassa on tehtävä lainsäädäntöaloite.

Tuomitsemistoiminnan virheettömyyden ict-tuki

Rikosasian ratkaisu sisältää tekstiä ja rakenteista dataa eli tuomiolauselmaosuuden. Ratkaisujen julistaminen on pääsääntö ja siksi järjestelmiin tieto syötetään yleensä jälkikäteen. Tietojärjestelmien ominaisuudet eivät saa vaikuttaa siihen, että ratkaisujen julistaminen vähenee. Ratkaisemisen tukeminen tietojärjestelmässä on vaikeaa. Tuomarit haluavat huomautuksia ja muistutuksia, mutta sellaisen luominen vaatii tietojärjestelmään monimutkaisen rakenteen. Siksi tuomareiden toiveita on vaikea toteuttaa. Ohjautuvuutta pitäisi saada niihin kohtiin, missä se on mahdollista ja hyödyllistä. Salassapidon osalta ei ole lähiaikoina tulossa mitään sellaista, mikä ratkaisi salassapitoon liittyvät tietojärjestelmäongelmat.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Linda Harjutsalo